

ESTUDIS EN HONOR DEL PROFESSOR RAFAEL ALEMANY FERRER

RAFAEL ALEMANY FERRER

Universitat d'Alacant

rafael.alemany@ua.es

Amb motiu de la meua jubilació com a catedràtic de la Universitat d'Alacant el 2023, alguns deixebles, col·legues i amics han tingut la gentilesa d'oferir-me un gruixut volum (473 ps.) de treballs escrits per a l'ocasió: *Estudis en honor del professor Rafael Alemany Ferrer*, coordinat per Marinela Garcia, Francesc Llorca, Llúcia Martín, Josep L. Martos, Joan M. Perujo i Gabriel Sansano, amb la col·laboració de Miguel Martínez (Alacant: Departament de Filologia Catalana, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, Universitat d'Alacant). Consta de 46 ítems heterogenis, ordenats alfabèticament per autors,¹ a més de tres generoses *laudationes* preliminars d'A. Navarro —rectora de la UA—, V. Cantó —presidenta de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua— i M. Garcia i L. Martín —catedràtiques de filologia catalana de la UA.

La major part dels treballs versen sobre literatura medieval, el meu camp principal d'especialització. M. Cabré i L. Badia s'ocupen, respectivament, de dos referents iniciàtics de les lletres romàniques antigues d'àmplia repercussió en les lletres catalanes i, en general, europees: l'univers conceptual amorós dels trobadors i la matèria de Bretanya, una modulació primerenca que es pot deduir de l'acarament del poema narratiu anglès *Galvany i el Cavaller Verd* (s. XIV) amb la novel·la anònima francesa *La mort del rei Artús* (s. XIII). Precisament, dos descendents valencians reeixits d'aquestes dues tradicions literàries, les poesies d'Ausiàs March i la novel·la cavalleresca *Tirant lo Blanc* de Joanot Martorell són els eixos al voltant dels quals giren sengles grups facticis d'aportacions. Dins del primer, R. Cantavella individualitza els trets peculiars del poema 86 del poeta valencià, mentre que J. Jiménez i M. Pérez Saldanya analitzen amb detall l'estructura rítmica de la seua *Demanda* a Joan Moreno. M. Martínez i A. Lloret paren atenció a dos aspectes que tenen a veure amb dues traduccions dels poemes de March: el primer estudia els paratextos prefacials de l'*editio princeps* de la versió castellana cincentista que en va fer Jorge de Montemayor, mentre que el segon s'ocupa de l'original d'impremta de l'edició (Tournon, 1633) de la traducció llatina enllestida per Vicent Martiner. Per la seua part, L. Cabré tipifica les primeres aportacions

1. Aquesta disposició dels materials en possibilita una fàcil localització a l'índex del llibre, que em permet glossar-los ací conforme a agrupacions temàtiques factícies i ometre les pàgines que hi ocupen.

crítiques sobre l'obra de March publicades al llarg de la primera meitat del s. xx. Sense ser treballs referits a aquest poeta, però sí a autors pertanyents a un context temàtic i de producció *grosso modo* afí, hi trobem els de J. Pujol —suggereix una font plausible de les *Lamentacions* del Joan Roís de Corella prosista sentimental—, F. J. Gómez —argumenta la pertinència d'una nova edició del poema *Glòria d'Amor* de Bernat Hug de Rocabertí— i J. L. Martos —reivindica el poeta valencià de *certamen* Francesc Barceló (s. xv-xvi). Quant a les aportacions sobre el *Tirant*, J. Torró estudia els itineraris d'aquest heroi novel·lesc per la Mediterrània, en relació amb el context històric i geogràfic del moment; R. M. Mérida perfila els contes i altres materials semblants que s'imbriquen amb el fil principal de la novel·la, mentre que R. Beltran hi adverteix el ressò de dos passatges bíblics, protagonitzats pel rei David, en dos seqüències jocoses i sensuals. Per altra part, J. M. Perujo revisita la petjada fecunda de les *Històries troianes* en l'obra de Martorell, ensems que E. Baile n'estudia la resignificació en les adaptacions al còmic que se n'han fet.

Al marge d'aquests dos blocs d'estudis, un tercer en comprén d'altres sobre aspectes relacionats amb prosistes i intel·lectuals dels segles xiv-xv. S. Martí ens ofereix un tast de la introducció als salms profètics escrita pel carmelita Pere Riu; X. Renedo s'endinsa en la seqüència del desafiament de Bordeus del *Dotzè del Crestià* d'Eiximenis, i J. Colomina ens brinda un ric llistat de proverbis espigolats a partir de la prosa d'aquest menoret. Les llengües de la predicació de sant Vicent Ferrer a Múrcia i a Castella constitueixen el centre d'atenció de B. Montoya, alhora que A. García subratlla la importància de l'experiència estètica musical com a eina asceticomística en *La Scala de contemplació* d'Antoni Canals. Finalment, I. Betlloch i E. Chiner s'ocupen dels minerals i de les substàncies inorgàniques de l'anònim tractat de cosmètica *Tresor de beutat* (s. xiv).

Completen les aportacions relacionades amb les lletres catalanes medievals dues sobre el *Flos sanctorum* (s. xiii-xvi): la d'A. Mas, que estudia la variació lèxica a partir de quatre testimonis de l'obra, i la de C. Arronis i F. Baños, que n'ofereixen un estudi ecdòtic de l'edició restaurada impresa per Jorge Costilla (València, 1514). Al seu torn, V. J. Escartí suggereix la influència de l'hagiografia en els microrelats biogràfics del *Dietari del capellà d'Alfons el Magnànim* (s. xv); M. Navarro ens presenta un volum de textos devocionals en llatí i en valencià (s. xv), pertanyents al fons Sant Joan de Ribera del Reial Col·legi Seminari de Corpus Christi de València; G. Sansano dona notícia d'una hipotètica nova còpia de la consuetud de 1639 de la *Festa d'Elx*, i A. I. Peirats, tot basant-se en fonts històriques i literàries, ens parla de certs col·lectius femenins marginals de la València del s. xv.

Atesa la meua vocació de medievalista d'orientació panhispànica, com assenyalen amb encert D. Madrena i J. M. Ribera en el seu treball, cobra sentit tot un altre grup d'aportacions que responen a aquests interessos. Tres focalitzen en la cultura literària catalana i castellana alhora: J. M. Cacho, a la llum de la teoria dels sentits bíblics, proposa que el *tipus* representat pel rei bíblic David prefigura com a *antitipus extrabíblic* i com a *contratipus* o *contrafigura*, respectivament, els per-

sonatges cronístics dels reis Pere el Cerimoniós d'Aragó i Pedro I de Castella; V. Beltran ens acosta a l'experiència intercultural que representen alguns poetes, en català i castellà, vinculats als cercles de poder de l'època de Joan II, mentre que P. Botta s'ocupa de la fortuna d'una cançó castellana de Lope de Sousa, documentada al *Cancionero General* de Hernando del Castillo (1511), on també se'n documenta una altra versió, anònima, que incorpora una glossa del valencià Narcís Vinyoles. A l'àmbit de la literatura castellana estricta pertanyen les aportacions de P. Mármol sobre la funció didascàlica dels recursos d'interacció amb el receptor emprats per Gonzalo de Berceo (s. XIII); de M. J. Lacarra al voltant d'un miracle marià (s. XV-XVI) que concentra alhora casos d'incest, d'infanticidi i de temptatives de suïcidi, i d'A. L. Ferrando a propòsit de la peça musical *Tres fábulas de fortuna* (1980) d'Amando Blanquer, en la qual s'incardinen uns versos d'*El laberinto de Fortuna* de Juan de Mena.

Altres temes literaris, ara aliens al període medieval, esdevenen el moll dels treballs cervantins de J. M. Martínez —reinterpreta el relat de Grisóstomo i Marcela— i de J. M. Lucía —reivindica el Cervantes poeta—, de J. Castaño al voltant dels sermons castellans predicats a Elx per l'oriolà Marcelo Miravete de Maseres (s. XVIII), i d'A. Ahuir sobre els valors de la poesia de Teodor Llorente; també de l'aproximació d'I. Díaz a la misogínia literària del final del s. XIX i principi del s. XX a través d'Oscar Wilde i d'Enrique Gómez Carrillo, i de la de F. X. Llorca al voltant de l'etnografia marinera en un recull de contes Carles Llorca, autor benidormer del s. XX. A tot plegat haurem d'afegir encara l'útil estudi que, des d'una perspectiva de la teoria literària, ens brinda F. Chico a propòsit de la relació entre l'oratória i la literatura.

Sense cap tipus de vincle amb els materials ressenyats fins aquí, els escrits de J. Forcadell i de S. Castillo evoquen, respectivament, dos vessants de la meua trajectòria acadèmica, d'una certa rellevància, aliens a la meua línia docent i investigadora: l'activitat que vaig desplegar com a primer director del Secretariat de Normalització Lingüística de la UA (1985-1989) i la meua implicació en el procés de gènesi (1998-2001) i primers quinze anys de funcionament (2001-2016) de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Finalment, amics molt propers, que es dediquen a parcel·les alienes a les que vertebren el llibre, aporten uns textos dotats d'un cromatisme especial. És el cas de F. J. Monjo, que estudia els nuclis de moriscos a la meua comarca (la Marina Baixa), d'À. Menages, que tracta el fenomen d'interculturalitat que suposà l'emigració de valencians a Algèria, i, per suposat, de M. González, que clou el volum amb un càlid poema en què conviuen solidàriament —com han conviscut en la meua vida— els *còdexs*, *Ausiàs*, els *sirventesos*, les *trobairitz*, *Constantinoble* o els *manuscrits* amb alguns dels elements més emblemàtics de Benidorm, l'espai geogràfic on vaig nàixer i visc, com ara *navegant*, *ports*, *mar*, *sofratges*, *estels en la mar* o *Serra Gelada*.

Mai no agrairé prou tants variats sabers, embolcallats amb tantes dosis d'afecte.